

ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Бродська Л.В., к.пед.н., доцент

Запорізький національний університет

Стаття присвячена питанням професійної підготовки майбутніх учителів, авторка пропонує технологію організації навчальних занять із дисциплін педагогічного циклу, яка має зробити їх максимально ефективними для підвищення рівня готовності студентів до реалізації фахової діяльності в рамках особистісно зорієнтованого підходу.

Ключові слова: готовність до професійної діяльності, виховна робота, технологія організації навчального заняття, особистісно зорієнтований підхід.

Бродская Л.В. ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ТРЕБОВАНИЙ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена вопросам профессиональной подготовки будущих учителей, автор предлагает технологию организации учебных занятий по дисциплинам педагогического цикла, которая должна сделать их максимально эффективными для повышения уровня готовности студентов к реализации профессиональной деятельности в рамках лично ориентированного подхода.

Ключевые слова: готовность к профессиональной деятельности, воспитательная работа, технология организации учебного занятия, лично ориентированный подход.

Brodskaya L.V. PEDAGOGICAL TRAINING IN THE CONTENT OF THE CONTEMPORARY DEMAND TO THE PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE TEACHERS / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article is dedicated to the questions of professional training of future teachers. The author proposes the technology for the process of studies' organization to gain maximum effectiveness for raising the level of students' readiness for the realization of professional activity in the frames of personality oriented approach.

Key words: readiness for the professional activity, educational work, the technology for the process of studies' organization, personality oriented approach.

Зважаючи на те, що поступові кроки в напрямку реформування вищої школи України наближують всіх учасників цього процесу до усвідомленого результату – освіти європейського рівня, відповідальність вищих навчальних закладів за стан фахової підготовки майбутніх спеціалістів зростає з кожним днем. Гуманізація освіти через реалізацію особистісно зорієнтованого підходу виявляється у визнанні особистості студента як суб'єкта пізнавальної і предметної діяльності. Внаслідок цього суб'єктність студентів знаходить відображення в усвідомленні смислу предметного матеріалу, активній позиції на окремих етапах навчально-пізнавального процесу, можливості вибору виду і форми своєї участі в цьому процесі.

Питання реалізації особистісно зорієнтованого підходу в системі вищої освіти розглядаються рядом авторів. Серед них І.Д.Бех, С.І.Подмазін, П.І.Підкасистий та інші [1, 2, 3]. Увагу дослідників також привертають проблеми, пов'язані з використанням педагогічних технологій у навчально-виховній діяльності для підвищення рівня готовності студентів до втілення професійних завдань (Л.В.Кондрашова, М.В.Кларін).

Метою цієї статті є окреслення підходів, які використовуються для визначення принципів організації освітньої діяльності у вищому навчальному закладі, а також пропозиції щодо технології проведення навчального заняття, зорієнтованої на підтримку і розвиток суб'єктної позиції студента, що є підґрунтям для підвищення стану готовності майбутніх фахівців до виконання професійних завдань.

У ході освітнього процесу активно використовують: 1) системно-структурний підхід, який вимагає використання в системі, у тісному взаємозв'язку всіх структурних елементів процесу професійної підготовки від мети до кінцевого результату;

2) комплексний підхід, який включає об'єднання зусиль усіх суб'єктів навчально-виховного процесу для успішного вирішення завдань професійної підготовки фахівця; 3) цілісний підхід, який вимагає розглядати педагогічний процес, що забезпечує єдність і взаємодію всіх складових процесу формування готовності студентів до виховної роботи – зовнішніх (зміст, форми і методи навчання) і внутрішніх (основні сфери особистості: мотиваційна, вольова, інтелектуальна, дієва, емоційна); 4) діяльнісний підхід, із позицій якого діяльність розглядається як обов'язкова умова розвитку і саморозвитку особистості та засіб організації освітнього процесу.

Вказані підходи покладено в основу визначення системи принципів як керуючої ідеї, нормативних вимог до організації навчально-виховного процесу: принцип соціальної обумовленості навчально-виховного процесу; принцип розвиваючого і виховуючого характеру навчання; принцип науковості змісту і методів

освітнього процесу; принцип систематичності і послідовності в оволодінні досягненнями науки, культури, досвіду діяльності; принцип усвідомлення, творчої активності і самодіяльності студентів; принцип доступності навчання, зв'язку його з життям, практикою професійної діяльності; принцип раціонального поєднання індивідуальних і групових форм, традиційних та інноваційних засобів навчання.

Оновлювана система професійної підготовки будується на визнанні пріоритету самоосвіти і самовиховання студентів, що передбачає таку організацію освітнього процесу, самовираження студентів у системі групової взаємодії, їх соціальної відповідальності за результати своєї діяльності.

Навчання у ВНЗ порівняно зі шкільним має принципову відмінність: від навчання зовні організованого до самостійного освоєння наукової картини світу, опанування методами навчання і самоосвіти. "Студентський вік характеризується досягненням найвищих, "пікових" результатів, що базуються на всіх попередніх процесах біологічного, психологічного, соціального розвитку... Це "період найбільш активного розвитку моральних та естетичних почуттів, становлення і стабілізації характеру, оволодіння повним комплексом соціальних ролей дорослої людини" [2, 161].

Ставлення до студента як до соціально зрілої особистості, носія наукового світогляду, вимагає врахування в навчально-виховному процесі тієї думки, що кожен із них має свою систему поглядів на світ і своє місце у цьому світі. Іншими словами, формування особистості фахівця означає розвиток його рефлексії, усвідомлення ним себе суб'єктом професійної діяльності, носієм певних суспільних цінностей, соціально корисною особистістю, тому головною ознакою навчання в ВНЗ є допомога студенту виробити відповідні уміння вчитися самостійно, розвиток особистості студента як широко освіченого, компетентного професіонала, готового до творчого застосування отриманих знань у різних нестандартних ситуаціях теоретичного і практичного характеру.

Перед викладачем виникає відповідальна психолого-педагогічна задача формування студента як суб'єкта навчальної діяльності, що припускає насамперед необхідність навчити його умінню планувати, організувати свою діяльність. Подібна постановка питання вимагає визначити навчальні дії, необхідні для успішного навчання, програму їх виконання на конкретному навчальному матеріалі і чіткої організації вправ по їх формуванню.

Теоретичний аналіз наукової літератури щодо чинників ефективності освітнього процесу з формування готовності студентів до педагогічної діяльності дав змогу виділити такі три блоки чинників: зміст освітньої діяльності; організація навчально-виховного процесу навчання; форми і методи освітньої діяльності, які необхідно враховувати з приводу створення певних умов для покращення стану вищої освіти в цілому.

Ефективність процесу професійної підготовки, перш за все, залежить від змісту навчального матеріалу, його структури, організації. Розглянемо більш докладно психолого-педагогічні умови оволодіння майбутніми вчителями зазначеним змістом.

Інформація, що надходить до студентів поза їхніми потребами і інтересами, мало спонукає до пізнавальної активності, тому при доборі навчального матеріалу необхідно забезпечити стимулювання навчальної діяльності студентів через орієнтацію на їхні професійні цілі та цінності, з урахуванням вже наявних знань із дисциплін загальнонаукового, психолого-педагогічного циклів, минулого (шкільного) досвіду студентів, а також природних потреб і мотивів особистості: допитливість, пізнання нового, прагнення побачити суперечності у своїх уявленнях. Суперечливість самого змісту навчального матеріалу (педагогічні парадокси, взаємовиключні дані, суперечливі точки зору на окремі виховні явища) також виступає важливим стимулом активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, в основі якого бажання людини вирішити виникаючі суперечності через уроджене прагнення до гармонії, упорядкованості, тому при відборі навчального матеріалу ми знаходили і конструювали важливі для пізнавального процесу суперечності, спонукали студентів до їх обговорення і вирішення. Наприклад, одне із завдань студентам було висловити своє розуміння педагогічних антитез (парадоксів): "Педагогічні заборони здійснюються шляхом педагогічних дозволів", "Соціальні норми легко виконуються дітьми, якщо зовсім не піклуватися про виконання цих норм", "Гарний педагог той, який нічого не робить", "Колективізм можливий лише там, де можливий індивідуалізм" [3].

Важливими стимулами також виступають усвідомлення актуальності, практичного значення і користі запропонованого навчального матеріалу, його спрямованість на вирішення життєвих проблем. Проблеми розвитку і виховання дітей викликають значний інтерес студентів.

У процесі педагогічного спілкування мають бути враховані вікові потреби студентів до самопізнання, визначення свого місця у світі, у системі міжособистісних відносин, виборі адекватних цьому розумінню моделей поведінки, тому відпрацювання діагностичних і прогностичних умінь будується на основі вивчення своїх особистісних характеристик, розробки планів із самовиховання.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів до виховної роботи, добір відповідного навчального матеріалу є відправною точкою в подальшій роботі. Істотним моментом такої роботи ми вважаємо створення умов для активізації мотиваційної сфери як умови активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, тому добираючи педагогічно доцільні і психологічно обґрунтовані технології організації навчального процесу, потрібно виходити з необхідності активізації внутрішніх сил і механізмів діяльності студентів щодо оволодіння теорією і практикою виховної діяльності. Це, в свою чергу, зумовило вибір технологій професійної підготовки, які є синтезом науково-обґрунтованого навчального матеріалу та методів навчання, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність, активізують мотиваційно-вольовий, інтелектуально-операційний і оцінювально-рефлексивний компоненти професійної готовності студентів до виховної роботи.

Важливим завданням на сьогоднішньому етапі є забезпечення суб'єктної позиції студентів у навчально-виховному процесі як умови активізації особистісних компонентів професійної готовності. В організації навчальної діяльності студентів виділяються основні етапи: мотиваційний, операційно-пізнавальний, оцінювально-рефлексивний. На нашу думку, доцільно використовувати наведену нижче технологію проведення навчального заняття, в основі якої орієнтація на забезпечення суб'єктної позиції студентів в навчально-пізнавальній діяльності [4, 307].

Мотиваційний етап навчального заняття покликаний сприяти усвідомленню студентами особистісного і професійного смислу, їх основного навчального завдання, критеріїв і показників оцінки результату, форм контролю вивчення цієї теми. Формування суб'єктної позиції на цьому етапі здійснюється через:

створення викладачем навчально-проблемної ситуації, що вводить студентів у зміст навчальної теми; орієнтація студентів щодо професійних знань і умінь, які можна отримати після вивчення теми; визначення разом зі студентами цілей навчальної діяльності як очікуваного результату навчання – динаміки когнітивних, афективних, діяльнісних характеристик розвитку особистості студентів, показників їхніх досягнень (таксономія педагогічних цілей) [5].

включення студентів (самостійно, в групі) в укладання й обговорення плану (послідовності дій) майбутньої діяльності;

створення умов вибору студентами змісту навчальних проблем для обговорення в рамках теми, варіативних засобів вирішення навчального завдання в процесі підготовки заняття.

Основними методами і прийомами реалізації мотиваційного етапу можуть бути: актуалізація, проблематизація, ігрова ситуація, опора на минулий досвід, перелік тем, завдань на вибір, попереднє ознайомлення з матеріалом (літературою) майбутньої навчальної теми.

Операційно-пізнавальний етап орієнтований на засвоєння знань, оволодіння навчальними діями й операціями у зв'язку зі змістом навчального матеріалу. Суб'єктна позиція студентів у процесі проведення заняття виникає в ситуаціях вибору студентами:

- змісту навчальних завдань, варіативних способів вирішення навчального завдання (письмово або усно, індивідуально або в групі, тезова або розгорнута відповідь, в узагальненому вигляді або на конкретних прикладах і ін.);
- способів фіксації в процесі пояснення нового матеріалу (конспект, схема, опора, таблиця, план простий або розгорнутий, тези, резюме);
- способів відповіді на поставлені питання, завдання для самостійної роботи (усно або письмово, по картках, програмовані відповіді).

Основними умовами підтримки активної позиції студентів щодо навчальної діяльності виступають методичні прийоми заохочення, створення яскравих наочних образів, навчально-пізнавальна гра, створення ситуації успіху, проблемних ситуацій, спонукання до пошуку альтернативних рішень, виконання творчих завдань, групова робота студентів. Остання більшою мірою сприяє позитивній мотивації навчально-пізнавальної діяльності, ніж індивідуальна. У її основі лежать такі психологічні механізми стимулювання активності особистості, як бажання бути не гірше інших, одержати схвалення, установка на змагання, крім цього, пасивна позиція в груповій роботі часто викликає почуття дискомфорту в студента.

Оцінювально-рефлексивний етап – аналіз ходу вирішення навчальних завдань, внесення необхідних змін і коректив у процес навчання з боку викладача, і самих студентів; а також діяльність студентів і педагога з аналізу отриманих результатів по відношенню до поставлених цілей і завдань, критеріїв і показників їхньої оцінки. Формування суб'єктної позиції на цьому етапі здійснюється через самостійне порівняння студентами отриманого результату із критеріями еталона, з встановлення причин і усунення власних помилок; групові форми взаємоконтролю.

Педагогічними прийомами на цьому етапі є: збільшення частки самоконтролю і самооцінювання навчальної діяльності (розуміння викладачем того, що усвідомлення студентами справедливості оцінок, відбувається, коли вона збігається з самооцінкою); поєднання кількісної і якісної оцінок результатів навчально-пізнавальної діяльності (кількісно оцінюються насамперед знання, способи теоретичної і практичної діяльності, якісно евалюється процес навчання, ступінь старанності студента); домінування позитивного зворотного зв'язку для розуміння студентами динаміки своїх позитивних змін; створення викладачем і усвідомлення студентами ситуації досягнення мети, переживання ситуації успіху.

Отже, в основі процесу формування готовності студентів до професійної діяльності – активна пізнавальна діяльність самого студента, процес професійної підготовки сприяє формуванню цього складного особистісного утворення, коли він будується на методах і прийомах, що активізують діяльність студента, сприяє його особистісному і професійному розвитку.

Добираючи методи навчання (упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на вирішення навчально-виховних завдань [6, 206]), викладачам слід враховувати, що жоден окремо взятий метод навчання не є універсальним і не забезпечує необхідних результатів у повному обсязі, що ефективних результатів навчання можна досягти лише за умови використання різноманітних методів, орієнтованих на одну мету, що доповнюють один одного.

Із погляду на необхідність управління процесом становлення готовності студентів до педагогічної діяльності ефективним є використання методів проблемного, інтерактивного навчання, проектного методу. Оскільки питання підвищення стану готовності майбутніх учителів до реалізації виховної роботи є напрямком нашого наукового пошуку, пропонуємо звернути увагу на деякі висновки, які було отримано в процесі викладання експериментального курсу "Організація виховної роботи в сучасній школі" [7].

Наведемо приклади проблемних питань і завдань, які можливо ставити студентам у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу: 1) покажіть принципову відмінність педагогічного визначення поняття "виховання" від його тлумачення в курсі філософії, психології, соціології ВНЗ; 2) наведіть докази чи спростування правомірності визначення мети виховання як гармонійного розвитку особистості; 3) існують різні точки зору на виховання: виховання – вплив педагога на дитину; виховання – організована діяльність; виховання – саме життя. А як вважаєте Ви? 4) сформулюйте принципи гідного для людини життя, обґрунтуйте їх. Як вони узгоджуються з принципами виховання? 5) зобразіть у вигляді схеми картину соціального простору, у якому протікало ваше дитинство; 6) визначте характеристики соціально-психологічного клімату у Вашій групі; 7) знайдіть ключові ціннісні відносини, що складають основу цього клімату.

Сутністю програмованих методів навчання є втілення програми управління процесом засвоєння знань, умінь і навичок, складених так, що на кожному етапі навчального процесу вони чітко обговорюються і контролюються процес їх засвоєння. Ці методи використовуються для правильного виконання виконавчої частини нової діяльності. Ми створювали у свідомості студентів орієнтовану основу – знання і уявлення про діяльність. Наприклад: при вирішенні проблеми педагогічного консультування батьків школяра, що має прояви девіантної поведінки, студентам пропонувалася така послідовність дій: 1) постановка проблеми (труднощі взаємодії з учнем); 2) обговорення можливих причин поведінки (на основі психологічної діагностики, педагогічного спостереження); 3) встановлення ситуацій психологічного комфорту і провокуючих факторів; 4) обговорення спільних дій вихователя і сім'ї в індивідуальному підході до корекції негативних особистісних проявів школяра.

- здійснення незнайомої дії: студенти озброювалися схемами (програмами) орієнтованої основи цієї дії з докладною вказівкою порядку виконання всіх операцій у потрібній послідовності і з потрібною якістю ("Програма організації і проведення колективних справ класу", "Програма аналізу і самоаналізу ефективності виховного заходу");
- орієнтації в загальній логіці виконання діяльності: завдання, що моделюють різноманітні умови реалізації педагогічної діяльності; предметні завдання – виділяти, класифікувати, аналізувати об'єкти предметного світу для вирішення завдання; логічні завдання – виявлення умов успішного вирішення завдання.

На основі опитування студентів, методу спостереження, експертної оцінки досвідчених викладачів ми виділили загальні умови організації і проведення практичних занять, спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності студентів:

- урахування особливостей мотивації студентів при проведенні заняття: діловий мотив (одержати оцінку за самостійну роботу), мотив змагання (вступити в обговорення проблеми, суперечка), пізнавальний інтерес (запропонувати свій підхід до практичного вирішення проблеми, її теоретичного осмислення). Семінарське заняття тоді досягає поставленої мети, коли пізнавальний мотив стає домінуючим мотивом участі студентів у дискусії;

- успіх навчальної дискусії і пов'язане з ним підвищення пізнавальної мотивації студентів залежить від спрямованості семінарського заняття – допомога студентам у більш глибокому осмисленні змісту теорії, різних життєвих ситуацій;
- вільне висловлювання власної позиції, зіткнення думок, що народжуються завдяки суперечці, прагнення мислити неординарно, виправляти неточні висловлювання інших змушує студентів виявляти активну позицію в навчально-пізнавальному процесі;
- розумова і мовна взаємодія під час навчальної дискусії є процесом колективним, соціальним; стимулювання розумової активності відбувається тоді, коли висловлюються нові думки, різні за змістом, активізуючи міркування через систему аргументів і контраргументів [8].

Для вирішення означених завдань у нашому дослідженні впроваджувались спеціальні педагогічні пізнавальні ігри і задачі, які сприяли з'ясуванню сутнісних ознак педагогічних понять, процесів, явищ, гнучкості мислення і усвідомленості педагогічних знань, проектуванню майбутньої педагогічної діяльності, оптимальних засобів її виконання, розвитку уміння передбачати очікувані наслідки.

Спеціальні завдання розроблялись нами для того, щоб навчити студентів оцінювати і аналізувати педагогічні дії, їх проміжні і кінцеві наслідки. Для розвитку педагогічних здібностей пропонувались також задачі, спрямовані на формування педагогічного мислення, логіки доказів, розвиток творчого мислення, формування уміння розподіляти і зосереджувати увагу, вести педагогічні спостереження.

Ця робота доповнювалась виконанням завдань, пов'язаних із вивченням колективу, окремих індивідів, і таких, що спрямовані на розробку цілісної системи навчально-виховної роботи.

Особливої уваги заслуговують вирішення та аналіз педагогічних ситуацій із метою пробудження в студентів поглибленого ставлення до виховного процесу, до тих зовнішніх і внутрішніх умов, обставин, взаємин, які забезпечують їх позитивні зрушення в системі міжособистісних стосунків і в особистості кожного суб'єкта виховного процесу.

Із метою забезпечення практичної спрямованості та наближення навчання студентів до вирішення реальних виховних проблем ми використовували метод вивчення, систематизації і аналізу типових виховних ситуацій із практики класних керівників, кураторів – слухачів курсів підвищення кваліфікації, які наводили приклади реальних виховних ситуацій, із якими вони безпосередньо стикалися у своїй роботі. Сформований таким чином банк типових ситуацій із практики роботи класного керівника ми використовували для навчання студентів, що дозволяло розвивати навички структурування інформації й ідентифікації проблем, навчати технологіям вироблення педагогічних рішень, будувати ефективні комунікації в процесі колективного пошуку й обґрунтування рішення, руйнувати стереотипи і штампи, розробляти тактику й організувати пошук ефективного педагогічного рішення.

Конкретні ситуації в нашому дослідженні виконували різні функції, залежно від задачі навчального курсу: 1) ілюстративні ситуації – повідомлення (до однієї сторінки) для обговорення матеріалу безпосередньо на занятті (лекції, семінарі, у навчальній дискусії); 2) нормативні ситуації, що мали визначені нормативні параметри, які дозволяли провести аналіз і знайти однозначну відповідь (тестові завдання для контролю знань студентів з курсу); 3) стратегічні ситуації, що не мали однозначного рішення, тому що в них активну роль відіграють нестабільні фактори, що завжди присутні в реальних педагогічних системах; 4) функціональні ситуації, що вимагали від студентів знання теорії виховання і вміння використовувати ці знання для аналізу інформації суперечливого характеру, що підсилює фактор невизначеності у виборі доцільного педагогічного рішення. Як правило, у таких ситуаціях заздалегідь відоме правильне рішення, але воно не виключає наявності альтернативних, не менш привабливих, рішень. Особлива увага тут приділяється аргументації і ступеню доказовості обраного рішення. У нашому дослідженні ми класифікували типові ситуації за рівнями взаємодії класного керівника з різними суб'єктами виховного процесу в школі:

Першу групу складають ситуації, що виникають на рівні "класний керівник – адміністрація школи". До них були віднесені: визначення і затвердження функціональних обов'язків класного керівника; організація методичної допомоги класному керівникові; ситуації, пов'язані з плануванням і організацією виховного процесу в класному колективі; здійснення внутрішньошкільного контролю (аналіз виховного заходу, оцінка рівня вихованості школярів, їхніх досягнень у різних видах позаурочної роботи) за якістю виховної роботи вчителя, проведення атестації і створення умов для професійного розвитку; підвищення кваліфікації класного керівника.

Друга група включає типові ситуації, які виникають на рівні "класний керівник – вчителі навчального закладу". До цієї групи входять ситуації, які пов'язані з проведенням психолого-педагогічної діагностики, організацією індивідуально-корекційної роботи з учнями, які викликають ускладнення педагогічної взаємодії (проведення консиліумів); формування єдиних вимог до учнів, сприятливого соціально-психологічного клімату у взаємодії педагогів, що працюють у класному колективі;

попередження і вирішення конфліктів між педагогами і учнями. Третю групу складають типові ситуації, що виникають на рівні "класний керівник – батьки учнів". До цієї групи були віднесені ситуації, що пов'язані з залученням батьків до організації навчально-виховного процесу в класі; формуванням єдиних вимог школи і сім'ї до виховання дітей; допомогою у вирішенні проблем сімейного виховання; організацією відпочинку дітей у процесі проведення позашкільних заходів; взаємодією з батьками дітей, що викликають занепокоєність школи, а також певними категоріями сімей (наприклад, що ведуть асоціальний спосіб життя тощо).

Найбільш чисельну групу склали виховні ситуації в системі "класний керівник – вихованці". Такі ситуації пов'язані головним чином з формуванням учнівського колективу і організацією ефективної взаємодії з органами учнівського самоврядування; визначення критеріїв оцінки особистісного розвитку учнів; забезпечення соціально-психологічних, педагогічних умов для виявлення і реалізації творчого потенціалу кожного учня, реалізація індивідуального і диференційованого підходу в навчально-виховному процесі; створення умов для самоорганізації навчально-пізнавальної, пошуково-дослідницької діяльності учнів.

Виявлено ефективність запровадження типових виховних ситуацій-ілюстрацій для демонстрації найбільш імовірних способів вирішення висунутої перед студентами проблеми; ситуацій-вправ, які проводились для вироблення та закріплення навичок педагогічної роботи, методів індивідуального педагогічного впливу на вихованців; ситуацій під назвою "оцінка прийнятого рішення" або вибір найбільш правильного варіанта; ситуацій "аналіз стану справ" та мотивоване обґрунтування шляхів виходу з неї.

Експериментально доведено: у професійній підготовці вихователя значну роль відіграють педагогічні ігри. У комплексі й системі з раніше описаними методами вони збагачують педагогічну практику і досвід студентів, поглиблюють фахову підготовку, роблять більш доступним досвід роботи кращих учителів, формують професійно-педагогічні переконання майбутнього вчителя.

Отже, правильний вибір логіки змісту, застосування різноманітних методів і форм проведення навчальних занять із педагогічних дисциплін дають можливість досягти сукупного навчального ефекту, глибокого оволодіння знаннями і вміннями, розширити світогляд і, як наслідок, підвищити рівень готовності студентів до реалізації професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання // С.Г.Карпенчук Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
2. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. – 2-е изд., перераб. и доп. – Ростов на Дону: Феникс, 2003. – 544 с.
3. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: социально-философское исследование. – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
4. Педагогика. Учебное пособие для студентов педвузов и пед. колледжей/ Под. ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.
5. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. – М.: Знание, 1989. – 80 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
7. Бродська Л.В. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до виховної роботи в школі: Дис. к. пед. н.– К., 2006. – 261 с.
8. Основы педагогики и психологии высшей школы: Учеб. пособие. / Под. ред. А.В.Петровского. – М.: Изд-во МГУ, 1986. – 302 с.
9. Кондрашова Л.В. Гуманизация учебно-воспитательного процесса школы: история, теория, поиски: Учеб.-метод. пособие / Криворожский гос. пединститут. – Кривой Рог, 1996. – 74 с.